PENTRU METODE VARIATE ÎN PREDAREA CURSURILOR ȘI SEMINARIILOR SPECIALE

DE

V. IVAȘEVA

În sistemul de învățămînt al studenților, la facultățile umaniste din Uniunea Sovietică, cursurile și seminariile speciale reprezintă un atelier în care se formează specialistul cu un anumit profil. Tocmai aici, la cursurile și seminariile speciale este înlăturat spiritul școlăresc și se cristalizează viitorul specialist. Aici, studenții își însușesc nu numai cunoștințele necesare specialistului în literatura engleză, în romanistică, germanistică și așa mai departe, ci și deprinderile muncii independente. La cursurile și seminariile speciale studentul trece printr-o școală a științei, își elaborează sub conducerea unui cadru didactic „stilul științific" propriu, independent.

În universitățile noastre se folosește mai cu seamă sistemul predării cursurilor și seminariilor speciale de către cadre didactice diferite. Tematica cursurilor și seminariilor speciale, la același an de studii, de regulă, este deosebită. La alcătuirea normelor didactice pentru anul școlar viitor, șefii de catedră dau toată libertatea membrilor catedrei să-și aleagă temele cursurilor și seminariilor speciale. În cadrul unui an universitar sînt larg folosite cursurile speciale (64 de ore academice) tratînd un singur scriitor (Shakespeare sau Schiller, Heine sau Goethe, Byron sau Dickens, Balzac sau Mérimée) și mai rar o anumită problemă a cursului (poezia franceză a Renașterii, realismul critic din Anglia în sec. al XVIII-lea, nuvela spaniolă din sec. al XVI-lea ș.a.m.d.). În alcătuirea unui anumit curs special, profesorii pleacă, de obicei, de la studiile științifice pe care le au gata (sau în curs de elaborare). De regulă, cursul special reprezintă o expunere amplă a unei teze de disertație în pregătire, a unei cărți ș.a.m.d. Seminariile speciale, organizate la același an de studiu, sînt axate pe un material care de cele mai multe ori nu este legat de tema cursului special.

Nu încape nici o discuție că atare cursuri speciale pot fi de mare folos studenților. Audiind, în cursul unui an, prelegerile unui mare specialist care-l introduce în laboratorul cercetărilor sale, în cercul de probleme legate de studiul unui anumit scriitor (sau problemă literară), studentul va avea multe de învățat ; va privi cu alți ochi obiectul de studiu, va deprinde (dacă va dori) metoda cercetării științifice, pășind pe urmele specialistului în cercetările științifice.

Dar nu fiecare student care audiază un asemenea curs va asimila cu egală profunzime cele auzite în prelegerile profesorului respectiv. Nu fiecare îşi va însuşi la fel de temeinic şi cu acelaşi profit materialul cercetărilor detaliate pe care i-l pune la dispoziţie conducătorul său. Acelaşi student, frecventînd paralel şi seminarul, în cadrul căruia, în virtutea situaţiei existente va scrie şi lucrarea de an, va fi preocupat, de regulă, de elaborarea unor probleme cu nimic legate de problematica cursului special. Astfel, audiind, bunăoară, cursul despre Shakespeare, studentul poate studia la seminar pe Dickens sau pe Thackeray, audiind cursul despre Mérimée, la seminar poate studia poezia Renaşterii ş.a.m.d. Pot fi date o sumedenie de alte exemple, asemănătoare acestora.

Un curs detaliat, pe un an de studii, consacrat unui scriitor, se dovedeşte, în ultimă analiză, că nu foloseşte nici pe departe în mod judicios orele didactice afectate : dacă ideile, concepţia generală a celui ce ţine cursul este însuşită de către auditoriu, majoritatea detaliilor (pentru comunicarea cărora sînt necesare nu minute, ci ore) nu sînt nici notate şi nici reţinute în memorie, în ultimă instanţă, se uită.

Lucrînd în decurs de mulţi ani în institutele de învăţămînt superior din Uniunea Sovietică, printre care şi în două universităţi de frunte (cea din Leningrad şi cea din Moscova) şi pregătind pînă în prezent numeroase serii de specialişti în domeniul literaturii de peste hotare (îndeosebi în domeniul literaturii engleze), am ajuns, în ultimii ani, la unele concluzii, pe care vreau să le împărtăşesc colegilor mei care lucrează în domeniul studiului literaturii de peste hotare şi pregătesc cadre de istorici ai literaturii de peste hotare în şcolile superioare din Romînia democrată.

Meditînd asupra felului în care trebuie să fie folosite cu maximum de eficacitate orele atît de preţioase rezervate cursurilor şi seminariilor speciale, am ajuns la convingerea că este necesară folosirea altor metode de lucru şi am încercat să fac experienţe care au şi dus de pe acum la rezultatele dorite.

În anul şcolar 1957–1958 am luat asupra mea obligaţia de a ţine şi cursul şi seminarul special, studenţilor din anul al treilea care studiază limba engleză în cadrul secţiei de romanistică şi germanistică. Tema cursului şi a seminarului era aceeaşi : atît cursul special, cît şi seminarul special au fost consacrate istoriei romanului englez din sec. al XIX-lea. În prelegeri a fost expus un material destul de vast (de la Godwin pînă la Hardy, Wilde şi Kipling). Seminarul special, la care au participat nouă studenţi, a constituit un ajutor nu numai pentru dezvoltarea detaliată a aceluiaşi material şi verificarea însuşirii lui, ci şi pentru aprofundarea şi fixarea cunoştinţelor studenţilor în acest capitol foarte important al cursului (literatura sec. al XIX-lea). Obţinînd rezultate pozitive, mi-am continuat experienţa : în anul universitar 1958–1959 desfăşor o activitate analogă la anul al IV-lea, cu aceiaşi studenţi. Tema cursului special este literatura engleză din sec. al XX-lea, iar a seminarului special, romanul englez după cel de-al doilea război mondial, adică în ultimii 10–12 ani.

Studenţii care studiază limba engleză şi-au însuşit strălucit materialul istorico-literar al sec. al XIX-lea. La sfîrşitul anului universitar prezent nădăjduiesc să obţin rezultate tot atît de bune şi în asimilarea materialului de literatură contemporană.

În ce constă, după părerea mea, superioritatea unui atare sistem de organizare a muncii la cursurile şi seminariile speciale ?

1) Conducerea aparţine unui singur om de ştiinţă. Seminarul special (forma cea mai dificilă a activităţii prevăzute în planul de muncă universitară) este condus de un cadru cu aceeaşi experienţă ca şi la cursul special şi la acelaşi nivel teoretic.

2) Alcătuit nu pe baza principiului monografic, ci al privirilor de ansamblu, aprofundate, cursul special oferă studenţilor un volum mult mai mare de informaţii.

3) Seminarul special, care se desfăşoară pe baza materialului cursului, permite fixarea şi adîncirea cunoştinţelor pe care studenţii le capătă în timpul audierii cursului.

Cîteva cuvinte cu privire la metodica parcurgerii materialului în condiţiile legării seminarului special de cursul special.

Pentru seminar sînt prevăzute de la 64 pînă la 68 de ore pe an. Grupa de seminar este alcătuită, de regulă, din zece studenţi. Fiecare participant la seminar este obligat să trateze o temă şi să elaboreze, în vederea sfîrşitului de an, o lucrare cu această temă. Avînd în vedere că participanţii la seminar audiază în acelaşi timp şi cursul special care cuprinde acelaşi cerc de probleme, conducătorul de seminar se poate limita la una sau două lecţii introductive în care orientează pe studenţi în problematică şi le oferă o privire de ansamblu bibliografică şi istoriografică. Fiecare temă în parte este analizată la seminar nu o dată, la sfîrşitul anului, ci pe capitole sau părţi, de două-trei ori pe an şi „se susţine" apoi, asemenea unei lucrări de diplomă, la sfîrşitul anului. Folosindu-se o atare metodă în elaborarea lucrărilor de an, studenţii capătă o frumoasă pregătire ; au de profitat de pe urma analizei capitolelor lucrării de către participanţii la seminar nu numai autorul lucrării (al capitolelor) ci şi întregul colectiv al seminarului. Analiza finală a lucrării de an (cunoscută în prealabil de către toţi participanţii la seminar) se desfăşoară după procedeul următor : o introducere (scurtă) a autorului lucrării în care sînt expuse tezele principale ale acesteia, cuvîntul „coreferentului" numit din rîndul studenţilor seminarului, de către conducător, analiza întregii lucrări şi concluzia conducătorului.

Acest plan de muncă permite folosirea orelor afectate lucrării de seminar în modul cel mai eficient. Dacă plecăm de la cifra medie de 10 participanţi la seminar, repartiţia orelor este următoarea : 1) patru ore pentru lecţiile introductive, 2) cîte trei ore pentru analiza fiecărei lucrări de an, deci 30 de ore, 3) cîte o oră pentru „susţinerea" fiecărei lucrări, adică 10 ore. Cele 20 de ore rămase la dispoziţia conducătorului sînt utilizate pentru analiza colectivă (pregătită din timp de grupă) de texte luate din opere literare amintite în cursul special.

Astfel, în anul universitar trecut, studenţii care mi-au audiat cursul, cuprinzînd proza engleză în sec. al XIX-lea, au elaborat şi analizat următoarele lucrări de an :

1) Începuturile romanului social englez din sec. al XIX-lea *Caleb Williams* de Godwin.

2) Realismul lui J. Osten şi deosebirea lui de realismul critic.

3) Evoluţia creaţiei lui Thackeray de la nuvelele satirice din deceniul al 3-lea pînă la *Bîlciul deşertăciunilor*.

4) Vederile estetice ale lui Dickens (pe baza materialului oferit de întreaga galerie a personajelor sale) şi realizarea lor în practica creaţiei artistului.

5) Lupta lui Brontë pentru realismul critic (pe baza materialului din corespondenţa cu criticul pozitivist Henri Lewis).

6) Concepţiile estetice ale lui J. Eliot, conducătorul şcolii naturalismului englez.

7) Ultimele lucrări ale cercetătorilor literari englezi despre Ch. Dickens.

8) Criticii marxişti englezi despre realismul critic din sec. al XIX-lea.

În orele rămase libere au fost analizate următoarele opere ale autorilor studiaţi la cursul special:

1. *Clubul Pickwick, Oliver Twist* şi *Casa rece* ale lui Dickens.
2. *Briliantul lui Hoggarth, Cartea snobilor* ale lui Thackeray.
3. *Charlie* de Brontë
4. *Mary Barton* de Gaskell.
5. *Moara de pe Floss* de J. Eliot.
6. *Întoarcerea în patrie* şi *Tess din neamul d'Ubarville* ale lui Hardy.

În anul universitar prezent, după cum am menţionat, studiul literaturii engleze din sec. al XX-lea se desfăşoară după acelaşi principiu metodic. Parcurgînd materialul după un atare sistem, studenţii nu numai că îşi însuşesc temeinic capitolele studiate la curs, dar acumulează şi experienţă în munca independentă asupra textelor literare, priceperea de a se orienta în cercetările literare ale autorilor diverselor orientări, se formează ca viitori specialişti. Socotim că, fără a renunţa la formele de activitate folosite pînă acum la cursurile şi seminariile speciale, se cade a fi extinse rezultatele experienţelor considerate reuşite.

Facultatea de filologie din Moscova

РАЗНООБРАЗНЫЕ МЕТОДЫ ЧТЕНИЯ ЛЕКЦИЙ ПО СПЕЦИАЛЬНОСТИ И ПРОВЕДЕНИЯ СПЕЦСЕМИНАРОВ

Краткое содержание

Автор защищает в настоящей работе разнообразные методы чтения лекций по специальности и проведения спецсеминаров, исходя из собственной педагогической практики. Так как цель этих спецсеминаров и лекций по специальности и заключается в создании „научного стиля" на основе деятельности студента, автор упорно старается обратить наше внимание на необходимость обсуждения общих вопросов и в лекционных курсах и на спецсеминарах. Хотя автор опирается в своей работе на материалы зарубежной литературы и больше всего на английскую литературу, тем не менее эта работа имеет много ценного и для других лекций по специальности и спецсеминаров.

Главные предложения автора следующие:

I. Осуществить чтение лекций по специальности и проведение спецсеминара одним и тем же опытным преподавателем.

2. Предпочесть обзорные лекции по определенным проблемам монографическим.

3. Спецсеминар имеет целью углубить знания, полученные от чтения лекций.

MÉTHODES VARIÉES DANS L'ENSEIGNEMENT DES COURS ET DES SÉMINAIRES SPÉCIAUX

Résumé

L'auteur propose dans l'étude présente des méthodes variées dans l'enseignement des cours et des séminaires spéciaux à la suite de sa propre expérience didactique.

Le but final de ces séminaires et cours spéciaux, c'est l'élaboration d'un „style scientifique", en tenant compte de l'activité de l'étudiant. Pour cette raison l'auteur attire l'attention sur la nécessité de lier organiquement l'activité du séminaire à celle du cours spécial, puisque les deux formes d'enseignement se rapportent aux mêmes problèmes.

Quoique le matériel utilisé par l'auteur appartienne à la littérature étrangère, notamment à la littérature anglaise, il offre des suggestions valables pour tous les cours et tous les séminaires spéciaux.

Les propositions principales de l'auteur sont :

1) Le cours spécial et le séminaire doivent être dirigés par le même cadre didactique ayant déjà de l'expérience dans cette direction.

2) Il faut préférer des vues d'ensemble approfondies sur un groupe de problèmes aux exposés monographiques.

3) Le séminaire spécial doit également approfondir les connaissances acquises au cours spécial.
